

Foto: Björn Dawidsson/Bildhuset

Från redaktionen

TV är ett centralt medium i allas våra liv. Trots det får vi sällan läsa mer ingående analyser av det än dagstidningarnas TV-kronikor. Denna brist har *KVT* velat avhjälpa med detta nummer och som vanligt sätter vi vårt tema i relation till kvinnor.

Oron för TV:s skadliga verkningar var ursprunget till dagens TV-forskning. Det var oron för att ungdomen skulle bli förstörd av det våld och »snusk» som visades på TV-skärmen som gjorde att man på 50-talet i USA började med undersökningar om framför allt våldets effekter. Denna syn på TV – som något skadligt – har funnits mer eller mindre latent i TV-forskningen fram till våra dagar. T ex såg man på 60-talet TV som en del av den kapitalistiska ideologiproduktionen och i kölvattnet av denna diskussion gjordes flera empiriska studier på en slags »jämlighetsgrund», där man t ex undersökte minoriteters förekomst i TV.

Under 70-talet började dock semiotiska och strukturalistiska metoder och teorier

påverka TV-forskningen. Man började leta efter underliggande budskap i innehållet, då man insåg att det bildflöde TV förmedlade inte alltid kunde tolkas på ett okomplicerat sätt. Idag är receptionsforskning på empirisk grund en stark strömning inom TV-forskningen. Man undersöker hur olika grupper förstår och tillgodogör sig innehåll, konstruerar mening. Inbyggt i denna forskning ligger en kritik mot tidigare ideologikritiska TV-analyser, som förenklade receptionsprocessen och inte insåg att olika grupper kan tolka samma sak på mycket olika sätt.

* * *

TV-forskningen räknas som en del av masskommunikationsforskningen. Detta har medfört att TV-forskningens institutionella tillhörighet har varierat i olika länder och att inriktningen – i huvudsak produktion, innehåll och/eller effekter – har varit beroende av dessa variationer. I den inledande artikeln beskriver E Ann Kap-

lan televisionsforskningens utveckling och hur de olika utvecklingslinjerna, metoderna och teorierna har påverkat den feministiska TV-forskningen.

Att forskningen om kvinnor och TV inte har många år på nacken, framgår av Kaplans artikel, men också av övriga bidrag i detta nummer. På 70-talet var kvinnor visserligen en av de »minoriteter» vars förekomst i TV undersöktes, men både internationellt och nationellt sett, var det först i slutet av 70-talet som den feministiska TV-forskningen sköt fart. En viktig faktor i denna utveckling var televisionsforskningens närmande till den mer humanistiskt inriktade filmteorin. Delar av filmforskningen hade också en längre tid stått under inflytande av den psykoanalytiska teorin och kanske främst feministiska forskare hade inspirerats av teoretiker som Kristeva och Lacan.

Kaplan pekar på den utvecklingspotential som finns i kombination av psykoanalytisk teori och feministisk TV-forskning. Hon är också förespråkare för den »post-strukturalistiska feminism» som förkastar klyvningen av manligt och kvinnligt som metafysik och istället, genom analys av de symboliska systemen (där både TV och film ingår), vill lära sig förstå hur vi blir det som i vår kultur kallas »män» och »kvinnor».

Vibeke Pedersen utgör just ett sådant exempel på psykoanalytiskt inriktad TV-forskning som Kaplan efterlyser. Hon använder sig av den feministiska filmteorins analys av blickstrukturer och prövar den mot ett avsnitt av TV-serien *Miami Vice*. Hon kommer fram till att den klassiska hollywoodsfilmens manliga, monolitiska blick, inte är den dominerande. Det finns också utrymme för en kvinnlig blick som har makt, men denna blick handlar i grund och botten om moderlig makt. Därför anser Vibeke Pedersen att trots att vi har att göra med en estetik – TV-estetiken – som öppnar för en mängd olika blickar och inte bara hollywoodsfilmens exklusivt manliga, så har det inte skett någon grundläggande förändring av hur kvinnlig subjektivitet framställs. De skillnader som kan

observeras i blickstrukturen beror snarare på att män har en mer komplicerad syn på kvinnor idag än vad man hade under hollywoodsfilmens glansdagar.

De två följande artiklarna står närmare den samhällsvetenskapligt inriktade TV-forskningen. Ulla B Abrahamsson undersöker i sin artikel hur TV påverkas av de jämställdhetssträvanden som finns i samhället idag. Enligt radiolagen skall nämligen Sveriges Television aktivt främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Ulla B Abrahamsson, som har en unik överblick pga sin långa erfarenhet av kvinnor och TV, gör här ett försök att sammanfatta alla de hinder som finns på vägen mot en jämlikare television. Hon menar att jämställdhetsarbete är ett arbete på många fronter, i en process där samhälle, kultur och TV-publik intimt samverkar på ett sätt som kanske gör förändringar svåra, men inte omöjliga.

Ordet »förändringar» är också centralt i Madeleine Klebergs artikel. Vilka förändringar är det som egentligen gynnar kvinnor som arbetar inom medieföretagen? Och är det verkligen så säkert att om vi får fler kvinnliga journalister, får vi också nyheter som handlar om saker som berör kvinnors intressesfär? Kleberg menar att den forskning som utförts, alltför lite har kommit att handla om maktstrukturer i medieföretagen i relation till kvinnorna som arbetar där. Att förändra nyhetsinnehållet är att hamna i konflikt med traditioner och normer om vad »en bra nyhet» är. Det är också att hamna i konflikt med en publik som är van vid ett visst sätt att värdera nyheter och det är slutligen att hamna i konflikt med de makthavare som vant sig vid att nästan automatiskt få plats i medierna. Fler kvinnliga programledare och reportrar är ingen garanti för att kvinnors intresseområden ska få en mer framträdande plats, så länge man inte på allvar ifrågasätter hela den nuvarande nyhetsbevakningens inriktning och struktur.

I detta nummer av *KVT* publicerar vi också en artikel av Yvonne Hirdman om det omdiskuterade begreppet »genussystem». Vi vill också passa på att varmt gratulera

henne till professuren i Kvinnohistoria i Göteborg!

I sin artikel argumenterar Hirdman för att »genus», »genussystem» och »genuskontrakt» är användbara begrepp inom kvinnoforskningen. Genussystemets två grundläggande logiker, isärhållningen av könen och etablerandet av det manliga som norm, uttrycks på alla nivåer i samhället. Det är när de isärhållande mekanismerna bryter samman, när könets likhet istället för olikhet betonas, som den manliga normen mister sin legitimitet, menar

Yvonne Hirdman. Därför är det en viktig uppgift för kvinnoforskningen att undersöka hur isärhållningen fungerar och när den kan upphävas.

Nästa nummer av *KVT*, som kommer i december, har som tema »Att leva emanciperat – feminism i teori och praktik». Vi har blivit lovade artiklar av Beatrice Halsaa, Yvonne Hirdman, Nina Lekander och Toril Moi. Och som vanligt välkomnar vi artiklar, recensioner, rapporter, notiser, tips och synpunkter!